

**МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****INTERNATIONAL TENDENCIES
OF PUBLIC ADMINISTRATION OF PATENT ACTIVITY****Кудін А.В.**
здобувач*Науково-дослідного інституту публічного права*

Актуальність статті полягає в тому, що міжнародні тенденції розвитку охорони промислової власності є досить важливими для вітчизняної сфери публічного адміністрування, та, відповідно вимагають нового наукового погляду. Мета статті полягає в тому, щоб на основі системного аналізу норм законодавства, позицій вчених-адміністративістів та науковців інтелектуального права, статистичної діяльності суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності, визначити міжнародні тенденції публічного адміністрування патентної діяльності. В статті розкрито, що основними міжнародними тенденціями публічного адміністрування патентної діяльності є формування спільних міжнародних стандартів патентної діяльності, що стають ідейними концепціями розвитку патентно-правових систем окремих зарубіжних країн, що видозмінюються в залежності від рівня внутрішнього економічного розвитку та національно-традиційних особливостей. Визначено, що найбільш прогресивні країни сучасності зосереджують свою увагу на секторному захисті прав інтелектуальної власності, виокремлюючи адміністративно-правову охорону промислової власності як площину загальнодержавного публічного адміністрування. Зроблено висновок, що основними міжнародними тенденціями публічного адміністрування патентної діяльності є формування спільних міжнародних стандартів патентної діяльності, що стають ідейними концепціями розвитку патентно-правових систем окремих зарубіжних країн, що видозмінюються в залежності від рівня внутрішнього економічного розвитку та національно-традиційних особливостей. Найбільш прогресивні країни сучасності зосереджують свою увагу на секторному захисті прав інтелектуальної власності, виокремлюючи адміністративно-правову охорону промислової власності як площину загальнодержавного публічного адміністрування. Тенденцією публічного адміністрування патентної діяльності також виступає активний розвиток інституційної складової публічного адміністрування шляхом реформування, модернізації та створення суб'єктів публічної адміністрації забезпечення патентної діяльності, місією яких є здійснення експертних досліджень щодо формування охоронного документа промислової власності з метою дотримання стандартів патентування.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, електронне врядування, інструменти, механізм, патент, патентна діяльність, принципи, публічна адміністрація, статус, суб'єкт.

The relevance of the article is that international trends in the development of industrial property protection are very important for the domestic sphere of public administration, and, accordingly, require a new scientific perspective. The purpose of the article is to determine the international trends of public administration of patent activity on the basis of a systematic analysis of legal norms, positions of scientists-administrators and scientists of intellectual law, statistical activity of subjects of public administration of patent activity. The article reveals that the main international trends of public administration of patent activity are the formation of common international standards of patent activity, which become ideological concepts of patent law systems of some foreign countries, which vary depending on the level of domestic economic development and national and traditional features. It is determined that the most progressive countries of today focus on sectorial protection of intellectual property rights, highlighting the administrative and legal protection of industrial property as a plane of national public administration. It is concluded that the main international trends in public administration of patent activity are the formation of common international standards of patent activity, which become ideological concepts for the development of patent law systems of individual foreign countries, which vary depending on the level of domestic economic development and national and traditional features. The most progressive countries of today focus on the sectoral protection of intellectual property rights, highlighting the administrative and legal protection of industrial property as a plane of national public administration. The trend of public administration of patent activity is also the active development of the institutional component of public administration by reforming, modernizing and creating public administration entities for patent activity, whose mission is to conduct expert research on the formation of industrial property protection documents to comply with patent standards.

Key words: administrative and legal support, e-government, tools, mechanism, patent, patent activity, principles, public administration, status, subject.

Актуальність теми. У закордонних країнах відносини, що складаються в галузі охорони наукових відкриттів та винаходів, регулюються нормами спеціального законодавства – патентного, основу якого становлять національні патентні закони, а також видані в їх розвиток нормативні акти патентних відомств, які встановлюють правила кваліфікації заявлених технічних рішень. Зміст патентно-правових норм закордонних країн зумовлено рівнем їхнього економічного розвитку, національними традиціями і належністю до тієї чи іншої патентно-правової системи. Нині продовжує зберігати значення розподіл країн за критерієм приналежності національного патентного законодавства до однієї з історично сформованих патентно-правових систем – англійської й американської [1].

Міжнародні тенденції розвитку охорони промислової власності є досить важливими для вітчизняної сфери публічного адміністрування, та, відповідно вимагають нового наукового погляду.

Огляд останніх досліджень. Проблемні питання патентної діяльності досліджували такі вчені, як: Г. Андрощук, В. Бурачок, Є. Валькова, М. Галянтич, С. Головань, І. Запорожець, С. Золота, І. Каплун, О. Коротун, І. Крав-

ченко, К. Куркова, А. Пишна, В. Понікаров, Г. Римарчук, Д. Смерницький, О. Тандир, Є. Юркова та інші. При цьому, комплексних досліджень патентування як об'єкту адміністративного регулювання в Україні, на жаль, замало, що комплексно обґрунтовує актуальність обраної теми статті.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі системного аналізу норм законодавства, позицій вчених-адміністративістів та науковців інтелектуального права, статистичної діяльності суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності, визначити міжнародні тенденції публічного адміністрування патентної діяльності.

Виклад основних положень. На світову патентну систему вплинули дві основні тенденції. Все почалося з підписання Паризької конвенції з охорони промислової власності в 1883 році і наступних доповнень до неї, що створили патентну систему на основі досить простих принципів, які відображають економічну сутність патенту. загальними характеристиками є промислова придатність, новизна і винахідницький рівень [2].

Європейський союз ще з часів створення внутрішнього ринку усвідомив, що спочатку національні права на інтелектуальну власність можуть бути використані для

запобігання експорту з однієї країни Євросоюзу в іншу і створюють торговельні обмеження [3, с. 61].

Перші патенти в країнах Європи стали видаватися ще у XV–XVI ст. Відтоді й почали формуватися патентні системи Англії, Франції, Німеччини, Італії та інших європейських держав з метою захисту національних інтересів і економічних вигод. Наприклад, у Німеччині перший федеральний патентний закон був прийнятий у 1877 р. Франція модернізувала свій закон від 1791 р. в 1844 р. Багато інших країн увели сучасні патентні закони в XIX ст.: Італія (1859 р.), Аргентина (1864 р.), Іспанія (1878 р.), Бразилія (1882 р.), Швеція (1884 р.), Канада (1886 р.), Індія та Японія (1888 р.), Мексика (1890 р.), Німеччина (1891 р.) та Португалія з Південною Африкою (1896 р.) [4, с. 24–25].

Нормативна база, що регулює питання правової охорони винаходів у Німеччині, складається з Патентного закону ФРН (Patentgesetz – PatG) від 16.12.1980 р., який набув чинності 01.01.1981 р., зі змінами та доповненнями від 1986, 1990–1995 рр.; Закону про винаходи службовців від 25.07.1957 р. (Gesetz über Arbeitnehmererfindungen (ArbnErfG)); Закону про вартість патентів (Закону про патентні витрати) (Patentkostengesetz (PatKostG)) та інших нормативно-правових актів [5].

У цих законах визначено, що винахід має бути технічно прогресивним і задовольняти суспільні (соціальні) потреби. Крім цього, істотними особливостями можна вважати наявність у патентній процедурі відстроченої системи експертизи. Вона дає можливість автору подати заяву до Патентного відомства, що має бути опублікована через 18 місяців, при цьому забезпечивши винаходу пріоритет (якщо не надійдуть заперечення) і на певний час звільняючи заявника від сплати зборів. Також необхідно зауважити, що важливе значення в системі правової охорони винаходів у Німеччині відіграє судова практика. При цьому прямі вказівки містяться і на об'єкти, що не можуть вважатися винаходами, зокрема, хірургічні або терапевтичні способи лікування людей чи тварин, і на методи діагностики, які практикуються на організмі людини чи тварини. Правовідносини в цій сфері регулюються Регламентом (ЄС) № 469/2009 Європейського парламенту та Ради від 06.05.2009 р. про сертифікат додаткового захисту для лікарських засобів (Verordnung (EG) Nr. 469/2009 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 6. Mai 2009 über das ergänzende Schutzzertifikat für Arzneimittel) та Постановою (EG) NR. 1610/96 Європейського парламенту та ради від 23.07.1997 р. про створення додаткового сертифікату захисту для засобів захисту рослин (Verordnung (EG) Nr. 1610/96 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 23. Juli 1996 über die Schaffung eines ergänzenden Schutzzertifikats für Pflanzenschutzmittel) [6].

Аналізуючи міжнародні тенденції, варто виокремити і досвід найбільш прогресивних країн сучасності, щодо охорони прав промислової власності. Наприклад, для Великобританії нормативну базу, що забезпечує правову охорону винаходів, становлять: Патентний закон 1977 р., Патентні правила від 2007 р., Правила про патентні мита від 2007 р. та інші нормативні акти. При цьому необхідно зауважити, що з 01.10.2014 р. до патентного законодавства Великобританії були внесені зміни, спрямовані на вдосконалення механізму захисту прав патентовласників та інших суб'єктів. Зокрема, це стосується «змін у дизайні патентного права». Вводяться нові правила маркування запатентованої продукції, на якій тепер має бути відображена веб-адреса, що містить інформацію про номер патенту, який відповідає такому продукту. Крім цього, товар помічається позначками «запатентовано», «патент», «патентна заявка подана». На думку новаторів, це може допомогти попередити випадкове порушення патентних прав, а також допомогти патентовласникам отримати відшкодування збитків від порушників [7]. У Великобританії правила, що визначають предмет охорони і критерії патентоспроможності наукового відкриття, закріплені

в Законі про патенти 1977 р., згідно з яким патент може бути виданий тільки на винахід, який є новим, має винахідницький крок і промислове застосування. Відповідно до Закону, винахід вважається новим, якщо він не є частиною рівня техніки. Винахід володіє винахідницьким кроком, якщо він не є очевидним для особи, кваліфікованої в даній галузі. Винахід вважається промислово придатним, якщо його можна виготовити або використовувати в будь-якій галузі промисловості, зокрема в сільському господарстві [8, с. 43]. У патентне законодавство Великобританії були внесені зміни, спрямовані на вдосконалення механізму захисту прав патентовласників та інших суб'єктів. Зокрема, це стосується «змін у дизайні патентного права». Вводяться нові правила маркування запатентованої продукції, на якій тепер має бути відображена веб-адреса, що містить інформацію про номер патенту, який відповідає такому продукту. Крім цього, товар помічається позначками «запатентовано», «патент», «патентна заявка подана». На думку новаторів, це може допомогти попередити випадкове порушення патентних прав, а також допомогти патентовласникам отримати відшкодування збитків від порушників [9, с. 312]. Необхідно віддати належне структурі та взаємодії суб'єктів, які забезпечують винаходам правову охорону, найбільш важливе серед яких Агентство інтелектуальної власності (The Intellectual Property Office – IPO), яке підвідомче Міністерству у справах бізнесу, інновацій та профпідготовки (Department for Business, Innovation & Skills – BIS). Крім цього, на території Великобританії розташовано тринадцять Патентних інформаційних центрів (Patent Libraries (PATLIBS)), які сприяють вирішенню різноманітних питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю. Також необхідно згадати позитивне істотне значення сформованої системи захисту прав суб'єктів патентних правовідносин, яка поєднує досудові способи врегулювання спорів через процедуру mediaції та страхування ризиків і розгалужену систему судів (Суд з інтелектуальної власності підприємств (Intellectual Property Enterprise Court (IPEC)), Патентний суд (The Patents Court), що входить до складу Високого суду справедливості Англії та Вельсу (High Court of Justice of England and Wales), Суд із розгляду справ, пов'язаних з авторським правом (Copyright Tribunal) [10, с. 166].

Патентне законодавство Сполучених Штатів Америки визначає предмет охорони нормами патентного права шляхом переліку об'єктів, у яких може втілюватися винахідницький задум. У США кожний, хто винаходить або відкриває нові і корисні способи, машину, виріб або композицію речовини, або нове і корисне, їх удосконалення, може отримати на них патент відповідно до умов і вимог зазначеного розділу. Отже, патентній охороні у США підлягають способи лікування хвороб, а також рослини, отримані вегетативним шляхом. Не є об'єктами патентно-правової охорони речовини, одержувані шляхом впливу на атомне ядро і призначені суто для військових цілей. Умовами патентоспроможності заявлених рішень є новизна, неочевидність і корисність. За своїм масштабом новизна винаходу є відносною світової [1].

Крім того, істотні відмінності є і у процедурі проходження заявки в патентних відомствах. Розрізняють закриту (американську) експертизу і відкриту (європейську), які, у свою чергу, можуть бути одноступеневими або двоступеневими [11, с. 6]. За схемою закритої експертизи матеріали, заявки зберігаються в секреті до винесення позитивного рішення і публікації відомостей про виданий патент. За схемою відкритої експертизи патентні відомства викладають заявки після закінчення встановленого терміну, таким чином вдаються до залучення третіх осіб, не беручи на себе цілком вирішення питання про патентоспроможність винаходу, а покладаючись на експертні знання конкурентів заявника. Такий підхід підвищує якість експертних досліджень і зменшує число конфліктних ситуацій після видачі

охоронного документа. Закриту систему експертизи (США, Канада) зазвичай відносять до одноступеневої через характерні особливості діловодства за заявкою, яке передбачає участь тільки заявника й експерта. Двоступенева система експертизи характерна для країн німецької й англійської патентно-правових систем (Австрія, Скандинавські країни, Індія, Нова Зеландія). Тут діловодство за заявкою передбачає дві стадії. На першій заявка піддається перевірці за системою одноступеневої експертизи. За заявкою, що пройшла таку експертизу, виносяться рішення про її акцепт. Після цього вона викладається для загального ознайомлення. В установленний законом строк треті особи мають право подавати мотивовані заперечення по суті заявленої пропозиції. На другій стадії патентне відомство проводить процедуру із запереченням, результати якої враховуються під час винесення остаточного рішення [12, с. 18].

Загалом, можна вважати, що основними міжнародними тенденціями публічного адміністрування патентної

діяльності є формування спільних міжнародних стандартів патентної діяльності, що стають ідейними концепціями розвитку патентно-правових систем окремих зарубіжних країн, що видозмінюються в залежності від рівня внутрішнього економічного розвитку та національно-традиційних особливостей. Найбільш прогресивні країни сучасності зосереджують свою увагу на секторному захисті прав інтелектуальної власності, виокремлюючи адміністративно-правову охорону промислової власності як площину загальнодержавного публічного адміністрування.

Тенденцією публічного адміністрування патентної діяльності також виступає активний розвиток інституційної складової публічного адміністрування шляхом реформування, модернізації та створення суб'єктів публічної адміністрації забезпечення патентної діяльності, місією яких є здійснення експертних досліджень щодо формування охоронного документа промислової власності з метою дотримання стандартів патентування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Семенюк О. А. Правова природа права на наукове відкриття в країнах англо-саксонського права. Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал». 2020. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2020/38.pdf
2. Бабич Ж. В. Європейський патент як дієвий інструмент захисту прав промислової власності в ЄС. *Молодий вчений*. 2015. № 7(2). С. 16-20.
3. Варфоломеева Ю. А. Интеллектуальная собственность в условиях инновационного развития: монография. М.: «Ось – 89», 2007. 144 с.
4. Идрис К. Интеллектуальная собственность – мощный инструмент экономического роста [пер. с англ. Е. И. Дайч, И. В. Коробко]. М.: Роспатент, 2004. 450 с.
5. Патентне відомство ФРН: офіційний сайт. 2020. URL: http://www.dpma.de/service/gesetze_verordnungen/index.html
6. Лузан А. В. Проблеми правової охорони винаходів у європейському науково-технічному просторі. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2016. № 4. С. 88-95.
7. Патентне відомство Великої Британії: офіційний сайт. 2020. URL: <https://www.gov.uk/government/news/patents-displaying-your-rights>
8. Чибісов Д. Гармонізація положень Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності в Європейському Союзі. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2016. Vol. 3. Iss. 6. С. 40-49.
9. Мікульонюк І. Інтелектуальна власність : навчальний посібник. 3-тє вид., переробл. і допов. Київ : Кондор, 2014. 242 с
10. Хрідочкін А., Макушев П., Леонова О. Право Європейського Союзу : підручник. 2-ге вид. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 448 с.
11. Шевелева Т. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття. *Інтелектуальна власність*. 2004. № 4. С. 3-7
12. Іванюченко О. Порівняльний аналіз патентного права США і ФРН, РФ, України щодо винаходів, пов'язаних з комп'ютерною програмою (алгоритмом). *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2012. № 5. С. 17-25.